

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

ПЛАН

**СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ,
ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ
ТА МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ
ДО ЇХ ВИКОНАННЯ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
„ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА
ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН“**

для студентів 1-го курсу
заочного факультету

Харків
2010

Плани семінарських занять, тематика контрольних робіт та методичні поради до їх виконання з навчальної дисципліни „Історія держави і права зарубіжних країн“ для студентів 1 курсу заочного факультету / Уклад.: С.І.Пирогова, О.В.Криворучко, С.І.Власенко та інші. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2010. – 29 с.

У к л а д а ч і : С.І.Пирогова,
О.В.Криворучко,
С.І.Власенко,
М.Ш.Киян,
Л.М.Маймескулов,
В.В.Россіхін,
І.М.Скуратович,
Д.А.Тихоненков,
Д.А.Шигаль.

ЗМІСТ

I. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

- Тема 1. Кримінальний кодекс Франції 1810 року
- Тема 2. Утворення Німецької імперії
- Тема 3. „Новий курс“ президента США Ф.Рузвельта

II. ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

- Тема 1. Суспільно-економічний і державний лад в країнах Стародавнього Сходу
- Тема 2. Основні риси давньосхідного права у Вавилоні та Індії
- Тема 3. Державний лад Афінської демократичної республіки
- Тема 4. Державний лад Риму в період імперії
- Тема 5. Римське право найдавнішого періоду
- Тема 6. Саксонське зерцало
- Тема 7. Феодальне право Англії його особливості
- Тема 8. Арабський Халіфат
- Тема 9. Становлення й розвиток мусульманського права
- Тема 10. Протекторат Кромвеля
- Тема 11. Державний лад США за Конституцією 1787 року
- Тема 12. Якобінська диктатура 1793-1794 рр. у Франції
- Тема 13. Континентальна система буржуазного права
- Тема 14. Створення Німецької імперії
- Тема 15. Колоніальні імперії
- Тема 16. США між двома світовими війнами
- Тема 17. Встановлення фашистської диктатури в Італії
- Тема 18. Народний фронт у Франції (1934-1938 рр.)
- Тема 19. Конституція Японії 1947 року

I. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Кримінальний кодекс Франції 1810 року

П л а н

1. Історія опрацювання і прийняття Кримінального кодексу Франції 1810 року.
2. Структура Кримінального кодексу 1810 року.
3. Класифікація кримінальних діянь.
4. Система покарань.
5. Загальна оцінка і значення кодексу.

Література:

1. Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн. – Київ: Ін Юре, 2002. – С. 444-463.
2. Страхов М.М. Історія держави і права зарубіжних країн: [Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти]. – Харків: Право, 1999. – С.297-300.

Тема 2. Утворення Німецької імперії

П л а н

1. Буржуазна революція 1848 року в Німеччині:
 - а. соціально-економічні і політичні завдання;
 - б. основні події і причини поразки.
2. Об'єднання Німеччини через Пруську монархію.
3. Конституція Німецької імперії 1871 року:
 - а. органи влади і управління;
 - б. імперська армія;
 - в. панування Пруссії у Німецькій імперії.

Література:

- Конституція Німеччини (16 квітня 1871р.) – (Витяги) / Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн. – Київ: Ін Юре, 2002. – С. 512-514.
- Страхов М.М. Історія держави і права зарубіжних країн: [Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти]. – Харків: Право, 1999. – С. 249-253.

Тема 3. „Новий курс“ президента США Ф.Рузвельта

П л а н

1. Причини запровадження урядом США „нового курсу“. Його мета.
2. Основні закони „нового курсу“:
 - а. відбудова банківсько-фінансової системи;
 - б. закон про відбудову промисловості;
 - в. закон про регулювання сільського господарства.
3. Соціальні реформи:
 - а. регулювання трудових відносин. Закон Вагнера 1935 р.
 - б. боротьба з безробіттям.
4. Значення „нового курсу“.

Література:

- Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн. – Київ: Ін Юре, 2002. – С. 560-568.
- Страхов М.М. Історія держави і права зарубіжних країн: [Підручник для студентів

II. ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Контрольна робота є важливою формою самостійного вивчення студентами навчального матеріалу. Вона допомагає значно розширити та поглибити знання окремих проблем курсу, придбати досвід самостійної роботи над пам'ятками права та спеціальною літературою. Водночас контрольна робота - це форма перевірки знань.

Тему контрольної роботи слід обрати з переліку, що міститься в цьому виданні. До кожної теми додається приблизний план. Студент може за власною ініціативою доповнювати його або змінювати послідовність викладання, використовувати додаткові джерела. Однак наведений мінімум питань треба розглядати як обов'язковий.

Основою контрольної роботи є самостійний аналіз першоджерел. Необхідний законодавчий матеріал міститься в навчальному посібнику "Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн", видання 2002 р., авторами якого є викладачі кафедри історії держави і права Національної юридичної академії України.

Контрольна робота повинна бути написана грамотно, чітким почерком, містити відповіді лише на питання, що органічно пов'язані з темою. Обсяг контрольної роботи, як правило, не більше 15-20 сторінок шкільного зошита.

Перелік літератури до всіх тем

Страхов М.М. Історія держави і права зарубіжних країн: Підручник для студентів юрид. спеціальностей вищих закладів освіти. – 2-е вид., перероб. та доп. – К.: Видавничий Дім „Ін Юре“, 2003. – 584с.

Страхов М.М. Історія держави і права зарубіжних країн: [Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти]. – Харків: Право, 1999. – 416 с.

Страхов М.М. Основні закономірності становлення буржуазної держави і права у провідних країнах Європи і в Північній Америці. – К., 1991.

Бостан Л.М., Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 672с.

Глиняний В.П. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посіб. / 5-те вид., перероб. і допов. – К.: Істина, 2008. – 768с.

Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: Навчальний посібник. Вид. 6-те доп. – К.: Атіка, 2008. – 624с.

Тищик Б.Й. Історія держави і права Стародавнього Світу: Навчальний посібник у двох томах. – Львів: Вид-во „Сполом“, 1999. Т.1-2.

Історія держави і права зарубіжних країн (Середні віки та ранній новий час): Навч. посібн. / За ред. проф. Б.Й.Тищика. – Львів: Світ, 2006. – 696с.

Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн. – Київ: Ін Юре, 2002.

Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн. - У двох томах. - /За ред. члена-кореспондента Академії правових наук України В.Д.Гончаренка. - К.: Ін Юре. – 1998.

Катрич В.М. Держава і право Стародавнього Риму. – К.: Вид-во Київського ун-ту, 1974.

Тищик Б.Й. Історія держави і права Стародавнього Риму. – Львів: Вид-во „Сполом“, 1999.

Каррі Д.П. Конституція Сполучених Штатів Америки: Посібник для всіх / Пер. з англ. О.М.Мокровольського. □ К.: Веселка, 1993.

Калинович В.І. Сполучені Штати Америки (1776-1917). – Львів: Вид-во Львівського ун-ту, 1965.

Тищик Б.Й. Історія держави і права Німеччини 1917-1945. – Львів: Вид-во Львівського ун-ту, 1973.

Тема 1. Суспільно-економічний і державний лад в країнах Стародавнього Сходу

П л а н

1. Кастовий лад Вавилону.
2. Система варн Стародавньої Індії.
3. Правове становище рабів.
4. Особливості державного ладу в країнах Стародавнього Сходу:
 - а) органи влади і управління;
 - б) військова організація;
 - в) судовий устрій.

Починаючи розгляд цієї теми, перш за все, слід розглянути основні риси суспільно-економічного розвитку країн Стародавнього Сходу, а також дослідити сутність азіатського способу виробництва.

З'ясовуючи питання кастового ладу в країнах Стародавнього Сходу, варто звернути увагу на правове становище авілум і мушкенум у Стародавньому Вавилоні та навести хрестоматійні приклади нерівності їхнього соціального статусу. Крім того, необхідно розглянути ієрархію варн Стародавньої Індії та дати змістовну характеристику кожної з них.

Перед розглядом правового становища рабів, доцільним є проаналізувати соціальну диференціацію у країнах Стародавнього Сходу, зокрема, розкол суспільства на вільних і рабів. Лише після цього можна висвітлювати джерела рабства, сферу використання рабської праці, а також специфічні риси рабства у країнах Стародавнього Сходу.

Питання щодо особливостей державного ладу у країнах Стародавнього Сходу є ключовим у цій темі, а тому його дослідження необхідно починати з вивчення причин та умов формування державності у країнах Стародавнього Сходу. Окремо слід зупинитися на понятті військової демократії.

Далі важливо розглянути державний лад та форми правління у країнах Стародавнього Сходу. Варто визначити й поняття східної теократії з виділенням її основних елементів. Потім необхідно дослідити такі питання, як функції та структура збройних сил у країнах Стародавнього Сходу, особливості судоустрою, а також вплив на судову організацію у країнах Стародавнього Сходу з боку центральної та місцевої адміністрації.

Література:

Талдикін О.В., Папірна А.В. Держава і право давньої Месопотамії (структурно-логічні схеми і таблиці) // Юриспруденція ХХІ століття: теорія і практика. - Д.: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2008. – С.251-269.

Тема 2. Основні риси давньосхідного права у Вавилоні та Індії

П л а н

1. Джерела права.
2. Право власності.
3. Зобов'язальне право. Особливості договору позики.

4. Злочини і покарання.

Розгляд теми доцільно починати із з'ясування основних закономірностей виникнення та розвитку давньосхідного права. Обов'язково слід звернути увагу на зв'язок релігії з правом.

Потім необхідно ретельно проаналізувати джерела права: звичаї, Закони царя Хаммурапі, Закони Ману, Фацзін. Окремо слід зупинитися на характеристиці змісту та структури Законів царя Хаммурапі.

Питання, пов'язане з правом власності у Стародавньому Вавилоні та Індії, варто розглядати з точки зору таких правових категорій, як форми власності, об'єкти права власності та способи набуття права власності. Ретельної уваги потребує дослідження правового режиму майна «ілку».

З'ясування правового регулювання договірних відносин у Стародавньому Вавилоні та Індії потребує, перш за все, всебічного вивчення договорів купівлі-продажу та позики. Особливу увагу слід приділити питанням щодо форми та умов укладення договору купівлі-продажу, а також наслідків для боржника у випадку невиконання умов договору позики.

Досліджуючи злочини і покарання у Стародавньому Вавилоні та Індії, окремо слід виділити злочини державного характеру, злочини проти особи, злочини проти власності та військові злочини. З'ясовуючи мету та види покарань, варто розкрити сутність принципу таліону та проаналізувати класовий характер покарань.

Розгляд судового процесу у країнах Стародавнього Сходу слід почати з порівняльного аналізу обвинувально-змагального та інквізиційного судочинства. Досліджуючи судові докази, що могли застосовуватися у судовому процесі, охарактеризувати ордалії як вид судових доказів.

Тема 3. Державний лад Афінської демократичної республіки

П л а н

1. Утворення Афінської держави. Реформи Тезея.
2. Реформи Солон і Клісфена - важливий етап в утворенні Афінської держави.
3. Демократизація державного ладу у V ст. до н.е.
4. Центральні органи влади і управління.

Відповідь на перше питання варто починати з короткого викладення умов в Афінах, в яких військова демократія стає непридатною. Далі треба наголосити, що першим кроком до утворення Афінської держави стали реформи Тезея, та розкрити їх зміст. Звернути увагу, що одночасно розвивається процес, характерний для виникнення держави, - з'являються елементи територіального розподілу населення. А на початку VI ст. до н.е. афінське суспільство вступає в смугу гострої кризи.

У відповіді на друге питання наголосити, що для подолання кризи в афінському суспільстві потрібні були глибокі політичні перетворення, які і були започатковані Солоним. Зазначити, що передусім Солон провів так звану сісахфію (скидання Тягара). Наступний важливим кроком стала ліквідація боргового рабства та проведення цензової реформи. Розглянути нові органи, що створив Солон противагу народним зборам, їх компетенцію і політичні функції. Далі треба зазначити, що Клісфен

здійснив зміну родового територіальним принципом поділу населення і розглянути ті зміни ті зміни які сталися на основі нової територіальної організації населення.

При відповіді на наступні два питання особливу увагу треба звернути на те, що найважливішим органом Афінської держави були народні збори. Почати з того, хто мав право участі у народних зборах і якого була їх компетенція. Наголосити на основній функції народних зборів. Також в роботі потрібно приділити увагу державному ладі Афін і тому, яке місце в ньому займали Рада п'ятисот, Гелієя і окремі посадові особи, якими були їх повноваження та порядок обрання. Закінчити роботу розглядом народного Суду і армії в Афінах.

Література:

Катрич В.М. Історія рабовласницької держави та права стародавньої Греції. К.: Вид-во Київськ. ун-ту, 1969.

Тема 4. Державний лад Риму в період імперії

П л а н

1. Органи влади і управління в періоди принципату і домінанту.
2. Роль і місце армії та чиновництва у політичній системі Риму.
3. Управління провінціями.
4. Поділ Римської імперії.

Поперед розкриття питань слід зупинитися на передумовах переходу від республіки до імперії. Необхідно проаналізувати причини цього процесу, визначити перехідні форми, насамперед, диктатури Сули.

Далі слід розглянути перший і другий тріумвірати. Тут слід зазначити й суб'єктивні причини переходу до імперії, зупинившись на особистісних рисах тріумвірів, насамперед, Гая Юлія Цезаря та Октавіана Августа, проаналізувавши реформи Октавіана.

При розкритті питання органів влади і управління в період імперії особливим чином треба розібратися в особливостях державного ладу Риму в періоди принципату і домінанту, встановити відмінності між цими періодами. Тут слід також порівняти об'єктивні та суб'єктивні чинники, простежити еволюцію розвитку державного апарату, посилення особистої влади цезарів-імператорів, їхні взаємини з сенатом.

Переходом до другого питання є проблема одночасного посилення особистої влади цезарів та періоду «легіонерних імператорів». Необхідно простежити зв'язок між переходом до домінанту та спиранням виключно на армію та репресивно-військовий апарат. З цього і обумовлюється роль армії та чиновництва у політичній системі Риму.

Розкриваючи третє питання, слід зупинитися на територіальному поділі Риму, генезисі його територіальних меж та управління ними в період імперії. Далі необхідно встановити правовий статус римського населення та населення провінцій в період, що розглядається.

Наприкінці треба розглянути поділ імперії на Західну і Східну, зупинившись на змінах не лише управління Римом, а й на питанні запровадження християнства в якості державної релігії, особливостях управління Західною і Східною імперіями, взаєминах світської та церковної влади. Завершенням розкриття теми є занепад та падіння Західної Римської імперії.

Тема 5. Римське право найдавнішого періоду

П л а н

1. Джерела римського права.
2. Право власності. «Манципація».
3. Особливості договору позики.
4. Злочини і покарання за Законами XII таблиць.

На початку роботи слід дати перелік джерел римського права, систематизувати їх. Тому при відповіді на перше питання необхідно не лише перелічити джерела, а й встановити їх взаємозв'язок. Простежити передумови та причини виникнення писаного права Риму. Тут слід зупинитися на етапах розвитку римського права, однак, пам'ятати, що в даній темі розглядається лише найдавніший.

При відповіді на друге питання слід дати огляд квіритського (цивільного) права. Взагалі друге питання є ключовим, бо інститут права власності був найважливішим та найкраще розробленим інститутом римського права. При висвітленні цього питання слід відобразити наявність інституту приватної власності, визначити його суб'єктів та об'єкти. Далі необхідно визначити поділ речей на манциповані та неманциповані, виявити критерії віднесення до однієї чи іншої категорій. Також слід встановити, що таке манципація, та визначити які правові наслідки мало порушення закону до угод з манципованими речами.

Розглядаючи договір позики, передусім треба визначити суб'єктів цього договору, встановивши перелік осіб, які не мали права укладення договору позики. Далі слід визначити якими були наслідки укладання таких угод. В цьому питанні треба встановити такі важливі умови як термін дії договору, розмір відсотків за ним, відповідальність боржника в разі невиконання чи порушення умов договору.

При опрацюванні останнього питання теми потрібно визначити об'єкти злочинних посягань, поділивши злочини на види (злочини проти особи, власності тощо), навести кілька видів таких посягань. Наприкінці слід дати характеристику видів покарань, зазначивши їх класову сутність та пережитки родового ладу.

Література:

Харитонов Є.О. Приватне право Стародавнього Риму. - Одеса, 1996.

Підопригора О.А. Основи римського приватного права. - К.: Генеза, 1997.

Харитонов Є.О. Рецепція римського приватного права: Теоретичні та історико-правові аспекти. - Одеса, 1997.

Васильченко В. Можливість рецепції стародавнього римського порядку спадкування за законом у сучасному праві України // Право України. - 1997. - № 6. - с.46-49.

Тема 6. Саксонське зерцало

П л а н

1. Джерела права середньовічної Німеччини. Загальна характеристика Саксонського зерцала.
2. Злочини і покарання.
3. Суд і процес.

Саксонське зерцало є одним з найбільш відомих правових пам'ятників середньовічної Німеччини. Створений близько 1230р. саксонським лицарем Ейке фон Репгау (Репков), він відобразив особливості розвитку правової думки Німеччини, а також традиційні

інститути німецького речового, зобов'язального, спадкового, кримінального, процесуального права до початку рецепції римського права.

При відповіді на перше запитання, слід звернути увагу, що на початку XIII ст. в Німеччині чітко позначилася тенденція до децентралізації, послаблення влади німецького імператора. У правовій сфері це призвело до закріплення правової роздробленості (партикуляризму). Основна маса правових стосунків регулювалася нормами звичаєвого права окремих німецьких держав. На загальноімперському рівні діяли лише нечисленні «статути мира». В роботі необхідно висвітлити питання: з чим пов'язано прийняття подібних статутів, яке походження і зміст терміну «мир» (Frieden): «земський мир», «імперський мир». Загальна характеристика Саксонського зерцала передбачає висвітлення питання щодо структури Саксонського зерцала, закріплення в ньому низки важливих ідейно-політичних концепцій.

При відповіді на друге питання необхідно визначити різницю між злочинами («злодеяннями») і приватними правопорушеннями, назвати основні види злочинів, за які встановлювалися покарання у вигляді страти, каліцтв і штрафів.

Третє питання передбачає відповідь на питання про організацію судів і судову процедуру за Саксонським зерцалом. Слід звернути увагу на те, що у Саксонському зерцалі закріплюється розмежування світської і церковної юрисдикцій. Судовий процес за Саксонським зерцалом носить обвинувачувально-змагальний характер. В роботі треба визначити головні риси цього процесу, систему доказів.

Література:

Хома Н.М. Історія держави та права зарубіжних країн: Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів освіти. – Львів: „Новий Світ“ –2008. – 480с.

Бостан Л.М., Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 730с.

Трофанчук Г.І. Історія держави і права зарубіжних країн: Навчальний посібник. – К.: Хрінком Інтер, 2006. – 400с.

Тема 7. Феодальне право Англії його особливості

П л а н

1. «Загальне право», «право справедливості», статутне право.
2. Поземельна власність. Майорат.
3. Злочини і покарання в англійському праві.
4. «Криваве законодавство» періоду абсолютизму.

При виконанні контрольної роботи потрібно звернути увагу на те, що Англійське право відрізнялося запутаністю, складністю і казуїстичністю. Основним джерелом права був звичай. Після норманського завоювання рішення королівських судів стали доповнювати «загальне право». Джерелом англійського феодального права також були статути, законодавчі акти центральної влади. Слід усвідомити, що сукупність актів короля і актів, затверджених королем спільно з парламентом, отримали назву статутного права.

Розкриваючи друге питання теми студенту потрібно усвідомити, що земля займала особливе місце в англійському середньовічному праві. Право на землю визначалося двома головними позиціями: держанням і володінням, на відмінності правового становища цих видів земельної власті і потрібно зосередити увагу.

При аналізі кримінального права середньовічної Англії потрібно виходити з того, що злочини досить рано почали ділитися на три великі групи: тризи (зрада), фелонія (тяжкі кримінальні злочини) і мисдиминор (проступки). Мала місце також і інша класифікація, яка носила процесуальний характер: це злочини, за якими притягали до відповідальності за звинувачувальним актом і злочини, винність в яких визначалася у суді присяжних.

Тема 8. Арабський Халіфат

П л а н

1. Арабські племена Аравійського півострова у доісламський період.
2. Діяльність Мухамеда, виникнення ісламу й Арабського Халіфату.
3. Іслам і суспільний лад арабського халіфату.
4. Державний лад Арабського Халіфату.
5. Судова система в Арабському Халіфаті.

Необхідно звернути увагу на історичне положення арабського суспільства на Аравійському півострові в VI-VII ст.ст., маючи на увазі наявність двох сусідів – наймогутніших держав того часу – Візантії й Ірану, на суспільний лад арабських племен і об'єктивну потребу об'єднання арабів, у якому значну роль грала проповідницька діяльність пророка Мухамеда.

Дати характеристику нової релігії – ісламу, показати її роль у соціальному й політичному житті арабського суспільства, дати характеристику «умми».

При описі державного ладу арабів необхідно звернути увагу на теократичний характер влади.

Тема 9. Становлення й розвиток мусульманського права

П л а н

1. Джерела мусульманського права (Коран, Сунна, Іджма, Тефсір, Кіяс, Урф, Амал). Шаріат і Фікх.
2. Основні школи (мазхаби) у мусульманському праві (ханіфітський, малікітський, шафіїтський, ханбалітський).
3. Право власності в мусульманському праві.
4. Сімейне право.
5. Злочини й покарання у мусульманському праві.

Іслам це не тільки система релігійних поглядів і ритуалів, - це всеохоплюючий універсальний закон життя «правовірних». Тому іслам і держава, іслам і право тісно переплітаються, влада й право виникають із релігії, це відрізняє іслам від християнства. Цим, наприклад, пояснюється, що в Ірані релігійний глава – аятола – має більшу владу, ніж президент держави. Пріоритет віри пояснює й та обставина, що в карному праві злочини проти релігії вважаються більш тяжкими.

Література:

Л.Н.Маймескулов Государство и право Арабского халифата. / Рабовладельческое и феодальное государство и право стран Азии и Африки. – Харьков, 1981.

Тема 10. Протекторат Кромвеля

П л а н

1. Причини і етапи буржуазної революції в Англії.
2. Встановлення протекторату.
3. Механізм влади і управління Англії за Знаряддям управління.

Розгляд теми доцільно почати із з'ясування причин і особливостей англійської буржуазної революції, а також хронологічних рамок і сутності її перших двох етапів. Особливу увагу слід приділити союзу буржуазії і нового дворянства (джентрі).

Треба також назвати причини, які спонукали буржуазію і нове дворянство прагнути централізації, концентрації і посилення влади, показати, що таку роль і мав відігравати протекторат Кромвелля.

Необхідно проаналізувати систему влади, яка була притаманна цій специфічній формі правління. Для цього важливо докладно розглянути зміст нормативного акта, яким в Англії, Шотландії та Ірландії був утворений протекторат і регламентована система і повноваження органів влади, – Знаряддя управління 1653р. Особливу увагу зверніть на повноваження лорда-протектора, особу, яка посідала цю посаду, і термін її повноважень; порядок утворення, термін дії і структуру парламенту, його компетенцію; вимоги до виборців і кандидатів у парламент. Крім того, мають бути зазначені норми, присвячені підтримці церкви, особливості стосунків з різними конфесіями, причини внесення таких норм у закон і їх спрямованість.

У кінці роботи треба простежити перехід від протекторату до відкритої воєнної диктатури на чолі з Кромвелем і показати значення протекторату завдяки, якому скінчився розвиток революції і були закріплені досягнення, що відповідали виключно інтересам крупної буржуазії і нового дворянства.

Тема 11. Державний лад США за Конституцією 1787 року

П л а н

1. Історія опрацювання і прийняття Конституції США 1787 року.
2. Вищі органи влади і управління: Конгрес, президент, Верховний Суд.
3. Перші поправки до Конституції США (Біль про права) і їхнє історичне значення.

У відповіді на перший пункт плану доцільно пояснити, чому перша американська конституція – Статті конфедерації діяла недовгий час, далі розповісти про склад делегатів Конституційного Конвенту і особливості його роботи, звернувши увагу на різні погляди делегатів щодо форми правління – бути Америці республікою або на зразок Великобританії – конституційною монархією. Тут треба показати роль узгоджувальної комісії, яку очолив Д.Медісон, і яка остаточно вирішила це дуже важливе питання. Необхідно зазначити також основні політико-правові принципи, покладені засновниками Конституції в фундамент Основного закону.

Висвітлюючи друге питання, згідно з принципом поділу влад на законодавчу, виконавчу і судову, треба докладно розглянути кожен гілку влади і пояснити вагомість „системи стримок і противаг“, встановлену Конституцією.

В останньому питанні теми студенту треба не тільки розглянути зміст перших 10 поправок, але і дати пояснення, чому виникла потреба у доповненні Конституції 1787 року.

Наприкінці роботи слід показати значення розглянутих документів у становленні незалежної федеративної американської держави.

Література:

Каррі Д.П. Конституція Сполучених Штатів Америки: Посібник для всіх / Пер. з англ. О.М.Мокровольського. □ К.: Веселка, 1993.

Тема 12. Якобінська диктатура 1793-1794 рр. у Франції

П л а н

1. Повстання 31 травня-2 червня 1793 р. і прихід до влади якобінців.
2. Революційний уряд:
 - а. конвент;
 - б. комітети конвенту;
 - в. революційний трибунал.
3. Аграрне і робітниче законодавство якобінців.
4. Причини падіння і історичне значення якобінської диктатури.

Розпочати роботу треба висвітленням причин повстання 31 травня-2 червня 1793 року та його наслідків.

Розкриваючи друге питання, необхідно розповісти про систему владних органів, яку створили якобінці. Слід звернути увагу на той факт, що головну роль на третьому етапі Великої французької буржуазної революції зіграли органи влади, котрі були створені на етапі жирондистів.

Далі слід зосередитися безпосередньо на системі органів влади, які й забезпечували керівництво державою. При цьому студенту слід показати, що якобінська диктатура з одного боку спиралася на представницькі органи влади, зокрема конвент, з іншого – ефективно використала делеговані конвентом повноваження – комітет громадського порятунку, а також комісари конвенту, якобінські клуби.

Треба також наголосити, що головну роль у придушенні опору – тобто саме створенні режиму диктатури, здійснювали комітет громадської безпеки та революційний трибунал. При цьому, засновуючись на законодавстві про трибунал, слід зазначити його склад та принципи діяльності. Бажано навести головні положення законодавства про „підозрілих“ та „ворогів народу“, а також згадати, про заколоти та виступи проти влади якобінців.

При розгляді третього питання важливо відобразити діяльність якобінців на користь селянства, навівши положення законодавства про можливість набуття селянами права власності на землю. Другою частиною відповіді на це питання буде розгляд спрямування та сутності законодавства про спекуляцію, максимум цін та заробітної плати.

На закінчення необхідно зробити висновок про причини падіння якобінської диктатури та її значенні як безпосередньо для закріплення досягнень Великої французької буржуазної революції, так і для майбутніх революцій.

Тема 13. Континентальна система буржуазного права

П л а н

1. Причини і закономірності становлення континентальної системи права.
2. Джерела цивільного права Франції і Німеччини.

3. Кодекс Наполеона 1804 р.:

а) структура;

б) основні інструменти і принципи цивільного права.

4. Структура і особливості Німецького цивільного уложення 1900 р.

При відповіді на перше питання слід звернути увагу на соціальні, економічні та політичні чинники, що мали місце у відповідних країнах. Доцільно дослідити особливості органів та інституцій, що займалися правотворчою діяльністю у країнах континентального права.

При відповіді на друге питання слід провести порівняльний аналіз загальновідомих джерел цивільного права з джерелами цивільного права Франції і Німеччини.

При відповіді на третє та четверте питання слід звернути увагу не тільки на структуру та принципи, які закладені в Кодексі Наполеона 1804 р. та Німецькому цивільному уложенні 1900 р., а й на значення цих нормативно-правових актів на розвиток цивільного права Європи.

Тема 14. Створення Німецької імперії

П л а н

1. Об'єднання Німеччини під владою Пруссії.

2. Імперська Конституція 1871 р. (загальна характеристика, історія розробки і прийняття).

3. Державний устрій Німеччини за Конституцією 1871 р. (імперські органи влади і управління, армія, панування Пруссії в Німецькій імперії).

Розглядаючи перше питання плану, треба показати, що після поразки буржуазної революції 1848 р., головною проблемою в політичному житті країни стала проблема об'єднання Німеччини, досягнення державної єдності і централізації. Далі слід зупинитися на двох можливих шляхах об'єднання і пояснити, чому переміг Бісмарк з його планом об'єднання Німеччини під владою Пруссії.

У відповіді на друге питання, треба дати загальну характеристику Конституції Німецької імперії 1871 р., стисло розповісти про історію її розробки і прийняття.

Центральне місце в роботі над темою належить питанню про державний устрій Німецької імперії. Тут слід на підставі відповідних статей пам'ятки визначити склад і повноваження вищих органів влади і управління: імператора (кайзера), союзної ради (бундесрату) і рейхстагу. Важливо звернути увагу на роль і повноваження єдиного загальноімперського міністра-рейхсканцлера.

Розповідаючи про армію, а їй присвячено спеціальний розділ даної Конституції, треба виділити найбільш важливі моменти в її побудові, наприклад, хто ніс витрати по загальній військовій справі, брав участь у комплектуванні, кому належало командування тощо.

Закінчити роботу слід розглядом засобів і форм, якими була забезпечена гегемонія Пруссії в Німецькій імперії (широкі повноваження імперської влади, надання посади імператора Німеччини тільки пруському королю, перевага представників Пруссії в бундесраті тощо).

Тема 15. Колоніальні імперії

П л а н

1. Організація управління британськими колоніями:
 - а) «завойовані»;
 - б) «переселенські».
2. Колоніальні закони 1865 р. Акти про управління Індією.
3. Організація управління в колоніях Франції і інших європейських країн.

Британія в середині XIX ст. стала великою колоніальною імперією, володіння якої були майже в усіх куточках світу, в тому числі і в Європі (Ірландія, Мальта).

За тривалий час експлуатування різних народів, метрополія змогла створити досить гнучку систему управління колоніями, яка дозволяла в багатьох випадках підтримувати колоніальний режим завдяки деяким верствам місцевого населення.

Вивчаючи цю тему, студенту потрібно з'ясувати, чим відрізнялося правління в «завойованих» колоніях і «переселенських», або так званих «білих», а це можливо лише при ретельному аналізі Акту про дійсність колоніальних законів 1865 р., про Британську Північну Америку 1867 р., а також принципів управління Індією після придушення повстання сипаїв.

Огляд створення колоніальних імперій не буде повним без аналізу системи управління колоніальними володіннями Франції.

Робота значно виграє, якщо автор надасть порівняння системи місцевого і центрального апаратів колоніального управління в англійських і французьких колоніях.

Тема 16. США між двома світовими війнами

П л а н

1. Розвиток державно-монополістичного капіталізму.
2. Причини запровадження урядом США „нового курсу“.
3. Основні закони „нового курсу“ і його значення.
4. Найважливіші зміни у державно-правовому ладі США цього періоду.

Розгляд теми слід починати зі стислої характеристики економічного й політичного розвитку США на початку XX століття, зазначити основні зміни в країні, пов'язані з Першою світовою війною, зокрема зупинитися на розвитку державно-монополістичного капіталізму і посиленню державного регулювання ринкових відносин. Слід мати на увазі, що світова економічна криза 1929-1933 рр. значно посилила ці нові тенденції. Вона примусила уряд США шукати шляхи порятунку, а потім і подальшого розвитку капіталізму і методи регулювання суспільних відносин.

Розповідь про систему заходів під назвою „новий курс“ слід починати з причин його проведення. Важливо з'ясувати головну мету реформ уряду президента Ф.Рузвельта, здійсненням якої стали нові напрямки, зокрема державне регулювання економіки і соціальних відносин.

Далі треба проаналізувати найважливіші закони „нового курсу“ і показати реальні результати їхнього втілення в життя. Відповідне місце в роботі повинні зайняти заходи уряду для подолання безробіття і регулювання трудових відносин (закон Вагнера 1935р.). Завершити це питання належить об'єктивною оцінкою „нового курсу“.

Наслідками реформ 1933-1938 рр. стали певні державно-правові зміни. Завдання

автора роботи зупинитися на головних з них (посилення влади президента, подальша централізація державної влади в країні тощо).

Тема 17. Встановлення фашистської диктатури в Італії

П л а н

1. Економічна і політична криза в Італії після закінчення Першої світової війни.
2. Розвиток фашистського руху і встановлення фашистської диктатури:
 - а) виняткове законодавство 1925-1926 рр.;
 - б) одержавлення фашистської партії;
 - в) „корпоративна держава“.
3. Каральні органи.

Контрольну роботу потрібно починати з ґрунтовного аналізу економічного і політичного становища Італії після завершення I світової війни, враховуючи тезу, що ця країна стала «переможеною серед переможців».

Важке фінансово-економічне становище, відсутність довіри до влади, спад виробництва, демобілізація армії і зростання соціальних проблем, відсутність єдності в лавах соціалістичної партії щодо подальшої долі Італії призвели до поширення реваншистських настроїв серед усіх прошарків італійського суспільства.

Ці настрої відбилися у фашистському русі, що виник у 1919 р. і поєднав у собі ідеї реваншизму, антикомунізму і соціальної демагогії.

Розгляд другого питання теми треба починати з подій, які відбулися 30 жовтня 1922 р. і призвели до поступової ліквідації ліберальної демократії і встановлення фашистської диктатури. Слід розуміти, що спочатку влада Муссоліні, який очолив уряд, була обмеженою, але завдяки винятковому законодавству 1925-1926 рр. відбувся перерозподіл повноважень і голова уряду зосередив в своїх руках виконавчу, а згодом і законодавчу владу.

Далі студент повинен показати, що наступним кроком на шляху укріплення фашистського режиму в Італії стало одержавлення фашистської партії і створення «корпоративної» держави.

В умовах тоталітарної державності суттєво зросла значність каральних органів. Характеристикою їх організаційних засад і потрібно завершити контрольну роботу.

Тема 18. Народний фронт у Франції (1934-1938 рр.)

П л а н

1. Економічне і політичне становище Франції після Першої світової війни.
2. Фашистський рух в країні і його особливості.
3. Створення народного фронту, його Програма.
4. Уряд Народного фронту, законодавство уряду народного фронту.
5. Історичне значення діяльності Народного фронту.

У відповіді на перше питання треба стисло розглянути наслідки для Франції Першої світової війни, з якої країна вийшла переможницею, розкрити умови Версальського мирного договору, разом з тим показати і значні втрати, пов'язані з війною. Далі необхідно підкреслити вплив всіх цих обставин на соціальні відносини у Франції.

Після цього слід перейти до висвітлення особливостей партійно-політичної системи Франції, більш докладно зупинитися на виникненні фашистського руху і зростанні фашистських організацій, які на початку 30-х років стали серйозною загрозою і навіть зробили спробу державного перевороту.

Центральне місце в роботі повинно належати створенню Народного фронту – об'єднання всіх прогресивних демократичних сил для боротьби проти фашизму і війни. Треба підкреслити, що цей фронт став дійсно народним, об'єднавши понад 60 демократичних антифашистських організацій (перш за все це такі ліві партії як комуністична, соціалістична, партія радикалів і радикал-соціалістів і деякі інші, а також прогресивні профспілки, жіночі, молодіжні організації тощо).

Далі слід зупинитися на головних положеннях Програми Народного фронту і виборах 1936 року, на яких Народний фронт одержав перемогу. Уряд Народного фронту лише протягом літа 1936 року прийняв понад 133 прогресивних закони. Зміст і значення головних з них студент має висвітлити.

В кінці роботи треба зробити висновок, показавши значення своєчасно створеного руху, котрий об'єднав 2,5 мільйони антифашистів і створив міцний заслон фашистській загрозі.

Тема 19. Конституція Японії 1947 року

П л а н

1. Японія після Другої світової війни.
2. Перебудова суспільно-економічних засад:
 - а) аграрна реформа;
 - б) нововведення у промисловості і банківській сфері.
3. Структура і зміст Конституції Японії 1947 року.

Висвітлюючи перше питання теми студенту слід зазначити наслідки поразки Японії у Другій світовій війні: створення на території країни американського окупаційного режиму, притягнення військових злочинців до відповідальності, злам головних складових фашистського державного апарату (демобілізація армії, ліквідація військово-примусових органів, звільнення найбільш одіозних посадовців тощо).

При розгляді другого питання треба зосередитися на перетвореннях у аграрній сфері, де завдяки реформі було скорочено велике землеволодіння й створений великий прошарок малоземельних селян-власників. Також необхідно приділити увагу перетворенням у промисловості і банківській справі, зокрема зазначивши досить радикальні, як для Японії, заходи проти великих військових корпорацій «дзайбацу» і створення можливостей для появи й конкурентоспроможного існування середніх підприємств.

Відповідь на третє питання полягає у висвітленні сутності головних проектів нової японської конституції, її прийнятті й набранню чинності.

Далі треба зазначити систему головних державних органів (імператор, парламент, кабінет міністрів, судова влада), порядок створення кожному з цих органів та його компетенцію.

Також належить згадати й про конституційне закріплення відмови Японії від ведення агресивних війн та її демілітаризації.

Навчальне видання

**ПЛАНИ
СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ,
ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ
ТА МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ
ДО ЇХ ВИКОНАННЯ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
„ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА
ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН“**

**для студентів І курсу
заочного факультету**

Укладачі: ПИРОГОВА Світлана Іллівна,
КРИВОРУЧКО Олександр Володимирович,
ВЛАСЕНКО Сергій Іванович,
КИЯН Марина Шарифівна,
МАЙМЕСКУЛОВ Леонід Миколайович,
РОССИХІН Василь Васильович,
СКУРАТОВИЧ Ірина Миколаївна,
ТИХОНЕНКОВ Дмитро Анатолійович,
ШИГАЛЬ Денис Анатолійович.